

Inhoudsopgave van de samenvatting

1. Inleiding
2. Opzet
3. De inrichtingsvarianten voor Bodegraven-Noord
4. De evaluatie van de inrichtingsvarianten bij het huidige EG-zuivelbeleid
 - 4.1. Economische evaluatie
 - 4.2. Milieukundige evaluatie
5. Alternatieven voor het huidige EG-zuivelbeleid
6. Effecten van beleidsalternatieven op de evaluaties van inrichtingsvarianten
 - 6.1. Economische effecten
 - 6.2. Milieueffecten
7. Algemene effecten van beleidsalternatieven
 - 7.1. Economische effecten
 - 7.2. Milieueffecten
8. De "optimum"variant.

BODEGRAVEN-NOORD :

INRICHTING IN HET LICHT VAN ZUIVELOVERSCHOTTEN

SAMENVATTING DOOR

DRS. G. HUPPES EN DR. H.A. UDO DE HAES

CML-MEDEDELINGEN NR. 7

Aan de studie namen de volgende studenten deel:

Peter Seip, biologie

May-Anne Soels, cultuurtechniek

Ester van der Voet, biologie

Henk de Vries, geodesie

De dagelijkse begeleiding berustte bij Dr. H.A. Udo de Haes en Drs.
G. Huppès

De oorspronkelijke studie is uitgegeven als CML-Medelingen nr. 5,
Leiden 1981, pp. 450.

De studie is verkrijgbaar bij het Centrum voor Milieukunde door stor-
ting van f 25,-- op postgiro 3098410 t.n.v. Huppès en/of de Groot, Ra-
penburg 127, 2311 GM, Leiden.

LANDINRICHTING IN HET LICHT VAN DE ZUIVELOVERSCHOTTEN: SAMENVATTING VAN EEN GEBIEDSSTUDIE IN BODEGRAVEN-NOORD

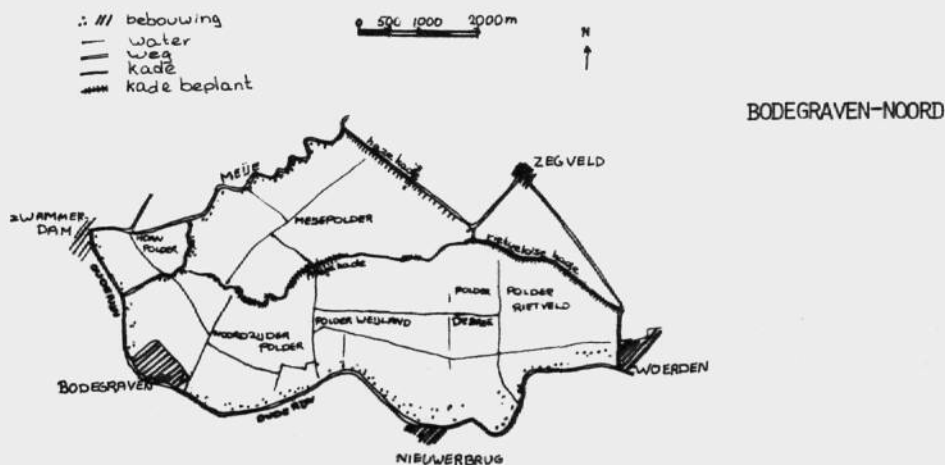
1. Inleiding

Een onderzoeksgroep aan het Centrum voor Milieukunde van de Rijksuniversiteit van Leiden heeft een onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van verschillende mogelijkheden voor landinrichting (vroeger: ruilverkaveling) in het veenweidegebied Bodegraven-Noord; de groep heeft bovendien onderzocht in hoeverre een eventueel gewijzigd EG-zuivelbeleid daarbij van belang is. Aan het onderzoek namen studenten uit Leiden, Delft en Wageningen deel.

2. Opzet

In de studie is een evaluatie gemaakt van een aantal landinrichtingsvarianten voor het gebied tussen Rijn en Meije, zowel bij het huidige EG-zuivelbeleid, als bij een aantal alternatieven voor dit beleid. Deze evaluatie is zowel economisch als milieukundig van aard. Voor de economische evaluatie is gebruik gemaakt van de gangbare evaluatiemethoden van de Landinrichtingsdienst zelf. Voor de milieukundige evaluatie is een eigen methode ontwikkeld en voor de voorspelling van de milieu-gevolgen van de ingrepen is ook eigen onderzoek gedaan, met name naar de relatie tussen de intensiteit van het grondgebruik en de weidevogelstand. In deze milieukundige evaluatie spelen het landschap, hogere planten en weidevogels elk een zelfstandige rol.

Figuur 1

3. De inrichtingsvarianten voor Bodegraven-Noord

Bodegraven-Noord is een weidegebied van in totaal 2500 ha met ruim honderd melkveehouderijbedrijven. De hoofdrichtingsproblemen voor de landbouw zijn de zeer lange kavels - tot meer dan 3 km - en de geringe ontwatering in het middengebied. De meeste bedrijven hebben wel bijna alle grond aaneengesloten bij de bedrijfsgebouwen liggen.

De studiegroep onderscheidt 3 inrichtingsvarianten naast de autonome ontwikkeling (zie de kaarten in figuur 4 aan het slot).

1. Zware inrichting ten behoeve van de landbouw (landbouwvariant).

Dwars door het middengebied worden vanuit het westen en het oosten insteekwegen aangelegd waarnaar bijna een kwart van alle boerderijen wordt verplaatst. Verder vindt in het gehele gebied polderpeilverlaging plaats. De totale investeringskosten bedragen ruim 26 miljoen gulden*, waarvan 11 miljoen voor rekening van de boeren is en 15 miljoen voor de overheid.

2. Lichte inrichting mede gericht op milieuwaarden, met ruimtelijke segregatie van landbouw en natuurwaarden (gesplitste variant).

In het middengebied wordt een groot beheersgebied gevormd van ca. 30% van het totale oppervlak, daaromheen is een vrije ontwikkeling van de landbouw mogelijk. Dat betekent o.a. een gedeeltelijke polderpeilverlaging en een enkele insteekweg met daaraan verplaatste boerderijen. De totale kosten van de investeringen - daaronder vallen dus niet de kosten van de beheersvergoedingen - bedragen ruim 9,5 miljoen gulden, waarvan ruim 4 miljoen voor rekening van de boeren en de rest voor de overheid.

3. Lichte inrichting mede gericht op milieuwaarden met integratie van landbouw en natuurwaarden (integratievariant).

Er wordt een bijdrage geleverd aan het oplossen van de hoofdproblemen door de aanleg van verharde kavelpaden en door de aanleg van eveneens gesubsidieerde installaties voor individuele onderbemaling. De totale investeringskosten bedragen 14,5 miljoen gulden, waarvan 8,5 miljoen voor rekening van de boeren.

4. Autonome ontwikkeling; dat is een voorspelling van wat er zal gebeuren in het gebied zonder dat de overheid een ruilverkaveling uitvoert. Uitgegaan wordt van een kleine insteekweg met een enkele verplaatste boerderij en met de voortgezette bouw van ligboxenstallen. De totale kosten bedragen ruim 6 miljoen gulden, waarvan ruim 3 miljoen voor rekening van de boeren.

*Kosten en baten worden zoveel mogelijk gegeven in prijzen van 1980

4. De evaluatie van de inrichtingsvarianten bij het huidige EG-zuivelbeleid

4.1. Economische evaluatie

In de economische evaluatie worden de kosten en de baten vergeleken met die in de autonome ontwikkeling. Bij de voorspelling van de economische effecten en de evaluatie daarvan is gebruik gemaakt van de normen en rekenmethoden van het Ministerie van Landbouw. Het belangrijkste bezwaar tegen deze rekenmethoden is, dat de kern ervan wordt gevormd door een lineair programmeringsmodel. Een dergelijk model kan slecht aangeven hoe de reacties van boeren zullen zijn op ingrijpende veranderingen. Een vergelijking met andere beschikbare modellen laat grote verschillen zien in de kwantitatieve voorspellingen. Het gebruik van meerdere modellen is daarom aan te bevelen. Het voordeel van het nu in hoofdzaak gebruikte model is echter, dat de uitkomsten zo een min of meer "ambtelijk" karakter hebben. De economische evaluatie is zowel gericht op de overheid en boeren samen als op de boeren alleen. Alleen kosten en baten voor de overheid en boeren spelen zo een rol. Effecten op de toegevoegde waarde in de toeleverende en verwerkende bedrijven blijven dus buiten beschouwing.

Wat de landbouw betreft is volgens de gehanteerde modellen elke landinrichtingsvariant sociaal-economisch onvoordelig. De netto-contante-waarde van kosten en baten is negatief zelfs bij een laag gekozen disconteringsvoet van 5%. De gesplitste variant, die met beheersgebied, heeft dan een negatieve contante waarde van ruim 3,5 miljoen gulden, de zware inrichting staat 0,75 miljoen gulden negatief en de op integratie van landbouw en natuurwaarden gerichte variant heeft een negatieve contante waarde van slechts 40 duizend gulden. Bij een hoger disconteringspercentage, bijv. 10%, is elke vorm van inrichting nog veel onaantrekkelijker en blijkt zware inrichting ook relatief nog veel onvoordeliger. Boven de 10% is de contante waarde van de landbouwvariant het laagst, zelfs lager dan die van de gesplitste variant met beheersbeperkingen voor éénderde van het oppervlak. Bij deze berekeningen is uitgegaan van de volledige opbrengstprijis voor de melk. In feite zou met een lagere prijs gerekend moeten worden, omdat Nederland 10% moet betalen van de extra EG-kosten door de extra melkproduktie.

Voor de boeren als groep is - volgens de gehanteerde modellen - ruilverkavelen wel voordelig, omdat de overheid een belangrijk deel van de kosten op zich neemt. De verdeling van deze voordelen - in de vorm van extra inkomen - over de individuele boeren zal echter zeker niet gelijkmatig

zijn; alleen grotere bedrijven komen bijvoorbeeld voor verplaatsing in aanmerking.

6.1 4.2. Milieukundige evaluatie: methode

Bij de milieukundige evaluatie spelen drie aspecten een zelfstandige rol; de flora, de fauna en het landschap. Een weging tussen deze aspecten onderling en met de economische aspecten vindt niet plaats. De inhoud van de aspecten is bepaald aan de hand van de huidige situatie in Bodegraven-Noord en aan de hand van de ingrepen die worden overwogen.

Voor ~~de fauna~~ ^{het aspect is de a. d. d. gericht op de weidevogels} houdt dit in, dat ~~gekeken is~~ ^{gekeken is} naar de gevolgen van de inrichtingsvarianten voor de weidevogels. Voor de voorspelling van deze gevolgen is als centrale variabele de veedichtheid ^{gebruikt}. De veedichtheid is een centrale indicator voor de opbrengsten in de landbouw en beïnvloedt via het maai- en beweidingsregime ook de weidevogelstand. ^{Uit onderzoek van de} ~~studiegroep, zowel longitudinaal als transversaal komt een vrij duidelijk negatief verband naar voren tussen veedichtheid en weidevogelstand.~~ Er is daarbij een verschil gemaakt tussen kritische soorten (tureluur, watersnip, ~~zomerluik, kemphaan~~) en niet kritische soorten (kievit, scholekster, grutto, slobend). De effectvoorspelling vond plaats in twee stappen; met het lineair programmeringsmodel werd de veedichtheid voorspeld, met de veedichtheid de weidevogelstand. Op deze voorspelling werd een correctie uitgevoerd voor biotoopverlies ^(inclusief de restoratiezone) door wegeaanleg en boerderijbouw. Bij de waardering van de voorspellingen hebben de dichtheden van de kritische soorten driemaal zo zwaar ^{voor de invloed van de} geteld als die van de niet-kritische. ^{weefactor was de} ~~Hoe zwaarder de kritische soorten meewegen des te gunstiger worden beheersgebieden beoordeeld.~~ De fauna van de houtkaden is buiten beschouwing gebleven.

Voor de flora in het gebied worden drie landschapseenheden onderscheiden, sloten, oevers en graslanden. De houtkaden, geriefbosjes, erven, dijken en bermen ^{zijn} ~~blijven~~ ^{gebleven} buiten beschouwing. De effectvoorspelling heeft betrekking op ~~individuele soorten van de hogere planten; er wordt dus niet met vegetatietypen gewerkt.~~ Voor de voorspelling is het gebied ingedeeld in deelgebieden, die ~~wat betreft beheer en a-biotische omstandigheden min of meer homogeen zijn.~~ Per deelgebied is voorspeld welke soorten er voor zullen komen. ~~De soorten zijn daartoe ingedeeld in ecologische groepen.~~ Voor de sloten bleek deze voorspellingsmethode ~~niet bruikbaar te zijn; in elk deelgebied komt wel een schoon slootje voor. De duidelijke verschillen tussen~~

↳ op deelgebieden die wat betreft de abiotische omstandigheden en beheersomstandigheden min of meer homogeen zijn. Binnen deze gebieden is een verwachting opgesteld t.a.v. de verandering in de soortensamenstelling als gevolg van de verschillende ingrepen. Voor de wijzensoortelijke werden referentiegebieden van de vegetatiekaart van de RPO in Noord-Holland voor het opstellen van de effectrelaties werd gebruik gemaakt van de index van de oost.

verandering van de flora is de doelgedede

de deelgebieden vallen zo weg. De voorspelde resultaten zijn daarna ge-
interpreteerd naar zeldzaamheid en diversiteit. Deze beide criteria zijn
bij de floristische totaalbeoordeling even zwaar gewogen, evenals ^(de verwachte effecten op) de twee
landschapseenheden, de oevers en de graslanden. Bij de voorspelling van
de effecten op flora en fauna moet rekening worden gehouden met grote on-
zekerheden.

←

Het landschap is beoordeeld naar een zestal kenmerken; belevingswaarde,
herkenbaarheid, visuele openheid, stilte, niet-doorsneden-zijn en cultuur-
historische waarde. Bij de onderlinge afweging van deze kenmerken is ge-
bruik gemaakt van een door P. Bos ontwikkelde methode, die ingrepen plaatst
in een rangorde van sterk tot nauwelijks door menselijke initiatieven be-
invloed. De middenwaarden op deze schaal, datgene wat het meeste voorkomt,
zijn het minst aantrekkelijk, de beide extremen het meest en te meer naar-
mate zij extremer worden. Deze niet gangbare landschapsbenadering komt glo-
baal wel overeen met een benadering die uitgaat van de criteria diversite-
it en zeldzaamheid.

←

62 Milieukundige evaluatie: resultaten

Het resultaat van de milieukundige evaluatie geeft een ander beeld dan
dat van de economische. De gesplitste variant is economisch het minst, maar
wat weidevogels en plantegroei betreft verreweg het meest aantrekkelijk. ^(naar waarde van de plantegroei)
De zware inrichting die boeren het meest ten goede zou moeten komen gaat
sterk ten koste van het landschap en van de flora en fauna, zowel ten op-
zichte van de huidige situatie als ten opzichte van de autonome ontwikke-
ling. Het landschap is het meest gediend met de integratievariant, de
landschappelijke waarden blijven dan min of meer behouden; en gaat het
sterk achteruit bij de zware inrichting in de landbouwvariant. In deze ^{partij vindt plaats} de grootste
variant gaat door de aanleg van insteekwegen en door boerderijverplaatsing
de unieke landschappelijke kwaliteit van het gebied verloren. Nu is het
gebied nog het grootste niet door wegen doorsneden gebied van West-Neder-
land en heeft de nog gave verkavelingsstructuur van de oorspronkelijke
(bijna acht eeuwen oude) ontginning. Bij de autonome ontwikkeling en de
integratievariant treedt een minder sterke achteruitgang op.

uitgaande van de fauna en flora

In de uitgangssituatie is het gebied voor weidevogels ^{op Nederlandse}
schaal in principe van grote waarde. Voor de plantegroei is het ge-
bied nu niet bijzonder. In de gesplitste variant treedt voor flora en
fauna een verbetering op, in de overige varianten verminderen de natuur-
waarden. De geringste achteruitgang treedt op in de autonome ontwikke-

←

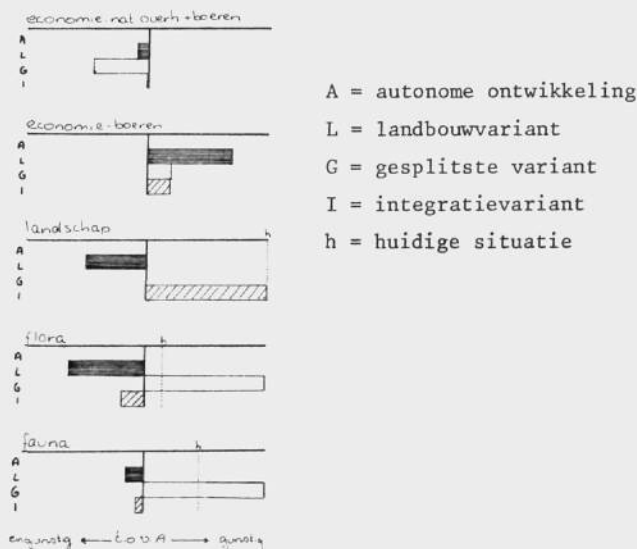
naar waarde van de flora

*Ik en deel berust deze waard op de nu nog aanwezig plantegroei, zoals die
aanwezig is te gevolge van het overvloedige karakter van het gebied en de relatief
hoge waterstanden.*

ling, hoewel ook daar de weidevogelpopulatie sterk terugloopt. De integratievariant geeft een verdere achteruitgang te zien en in de landbouwvariant tenslotte lopen de aantallen weidevogels - gewogen - terug tot slechts ongeveer 25% van de huidige populatie en gaan ook de floristische waarden sterk achteruit.

In figuur 2 staan de uitkomsten nog eens samengevat. De gevolgen van de ingrepen in de vier inrichtingsvarianten staan per aspect weergegeven. In het midden staat steeds de autonome ontwikkeling, waarvoor geen speciale ingrepen nodig zijn en daarmee wordt het effect van actief overheidsingrijpen vergeleken. Een verandering naar links is een achteruitgang ten opzichte van de ontwikkelingen in de autonome variant, één naar rechts een verbetering; de lengte geeft ^{de indicatie voor} de mate van verandering _{de}. Voor landschap, flora en fauna is met een stippenlijn de huidige situatie ingetekend.

Figuur 2

Opvallend is dat ten opzichte van de huidige situatie de flora in de autonome-ontwikkeling maar weinig achteruit gaat in vergelijking tot de landbouwvariant, terwijl de achteruitgang van de weidevogels in de autonome ontwikkeling niet veel minder is dan in de landbouwvariant. De verklaring

de

dat voor de plankproef de walkrad er sleutel factor
is beschouwd (dat is de autonome variabele $v_{a, d, t}$),

afhankelijk van de weersvoorspelling is de ~~toe~~ de
noodzaak ^{de sleutel factor} ~~op dit een belangrijke factor vormt in verband~~

~~(met vertraging van lepel en lepel in de maai-cyclus) (het is
dan via water (met alleen 14 schakels, met atwater),
maar ook direct via vertraging van lepel en daarbij
de sleutel factor, en vertraging van de maai-cyclus,
maar ook direct via vertraging ~~van de lepel~~ van de lepel
in ~~de maai-cyclus~~).~~

(die wel ook in de autonome variabele $v_{a, d, t}$).

← P
dat
van dit verschil moet gezocht worden in het feit voor de plantengroei ~~met name~~ ^{was} cultuurtechnische factoren, ~~met name~~ de ontwatering, het meest direct van invloed zijn, terwijl de weidevogelstand veel meer door bedrijfsvoeringsfactoren wordt bepaald, zoals die met de veedichtheid samenhangen.

5. Alternatieven voor het huidige zuivelbeleid

De bovengenoemde resultaten gelden alleen bij het huidige zuivelbeleid van de EG. Dat beleid staat sterk ter discussie vanwege de grote overschotten en de kosten daarvan voor de EG. Om te zien in hoeverre de evaluatie van ruilverkavelingsplannen afhangt van dat beleid is een aantal beleidsalternatieven ontwikkeld. Deze alternatieven zijn, uitgaande van het lineair programmeringsmodel van de Landinrichtingsdienst zodanig ontworpen dat:

- de produktie-omvang daalt met 10%
- het boereninkomen reëel gelijk blijft, althans voor de boeren als groep
- de consument - reëel - hetzelfde blijft betalen.

De produktiedaling wordt berekend op basis van de produktiesituatie in Bodegraven-Noord. De voorgestelde maatregelen kunnen voor Nederland of voor de hele EG een afwijkend effect hebben. Een eventuele inkomensherverdeling is buiten beschouwing gelaten, maar is bijv. bij contingentering en bij inkomstenstoelagen in principe wel te realiseren. De volgende alternatieven zijn uitgewerkt:

- quotering per boer. Voor een vastgestelde hoeveelheid melk krijgt de boer een iets hogere prijs, voor produktie daarboven ontvangt hij de wereldmarktprijs, die lager ligt dan zijn kostprijs;
- variabele melkprijs. Extra produktie levert de boer steeds minder op, bijvoorbeeld via een heffing, de hoge beginprijs houdt zijn inkomen op peil;
- melkprijsverlaging met inkomstenstoelag;
- een heffing op krachtvoer. Voorspellingen bleken in dit alternatief niet goed mogelijk te zijn; het lineair programmeringsmodel geeft bij een hoge heffing geen enkele reactie van de boer te zien!
- fysieke maatregelen die de produktie beperken en tevens op gerichte wijze milieuwwaarden dienen:

segregerend. Een deel van de grond wordt buiten gebruik gesteld, zoals in de V.S. op grote schaal gebeurd is met het tarwe-areaal.

integrerend. Voor alle grond een gelijke beperking. Gekozen is voor een maaibeperking in het voorjaar - niet maaien voor 1 juni - die mede ten goede kan komen aan de weidevogels.

Deze fysieke maatregelen zijn alleen goed voorstelbaar in het kader van een nationaal beleid op basis van een landencontingentering binnen de EG.

De kwantificering van de eerste drie beleidsalternatieven heeft plaatsgevonden met het lineair programmeringsmodel van de Landinrichtingsdienst. De vergelijking met een tweetal andere modellen toont een grote divergentie in uitkomsten. Bij de kwantificering van de fysieke maatregelen is aangesloten bij de berekeningsmethoden voor beheersvergoedingen.

6. Effecten van beleidsalternatieven op de evaluaties van inrichtingsvarianten

6.1. Economische effecten

Bij gewijzigd EG-beleid worden voor de boer de opbrengsten per extra geproduceerde liter lager of de kosten hoger. Inrichtingsmaatregelen die het meest tot produktieverhoging leiden, zullen daarom bij quotering en bij prijsdaling relatief onvoordeliger worden. Met name de baten van ontwatering komen - in de batenberekeningsmethode van de Landinrichtingsdienst - voort uit produktiestijging, zodat bij gewijzigd beleid eerder naar andere oplossingen voor deze problematiek gezocht zou moeten worden.

Het blijkt dat bij deze beleidsalternatieven de inrichtingsvarianten economisch nog iets onaantrekkelijker worden dan ze bij huidig beleid al zijn. Daarbij is het in Bodegraven-Noord niet zo, dat een bepaalde inrichtingsvariant er speciaal goed of slecht uitspringt door de beleidsverandering.

6.2. Milieueffecten

De milieueffecten van de varianten worden eveneens door het landbouwbeleid beïnvloed. De planten en weidevogels geven daarbij hetzelfde beeld. In alle varianten levert een produktiebeperkend beleid een vooruitgang ten opzichte van het huidige beleid. Deze vooruitgang is alleen omvangrijk bij het buiten gebruik stellen van grond. Opvallend - maar niet onverwacht - is dat

deze relatieve vooruitgang nauwelijks optreedt in de gesplitste variant. Voor de buiten gebruik gestelde grond geldt in dat beleidsalternatief immers een aantal gebruiksbeperkingen zoals die ook al in het beheersgebied gelden. Bij een segregerend produktiebeperkend beleid lijkt zo het Relatienotabeleid met beheersgebieden en reservaatbeheer veel van zijn betekenis te verliezen. Een algemene conclusie is dat voor milieuwaarden de - betrekkelijk vergaand gekozen - inrichtingsvarianten van veel groter belang zijn dan veranderingen in het EG zuivelbeleid.

De beleidsalternatieven hebben geen direkte invloed op het landschap.

7. Algemene effecten van beleidsalternatieven

7.1. Economische effecten

Ook zonder ruilverkaveling of landinrichting kunnen voor Bodegraven-Noord de gevolgen van de beleidsalternatieven worden bekeken, zoals zij - volgens de gehanteerde modellen - op zullen treden. In feite wordt zo de autonome ontwikkeling in het gebied voorspeld bij verschillende alternatieven voor het huidige zuivelbeleid.

Het meest in het oog treedt het budgetvoordeel dat de EG kan behalen bij gewijzigd beleid. De prijsbeleidsalternatieven en quoteringsbieden de EG - bij een door de EG tot het oude niveau aan te vullen boereninkomen - zo'n 450 gulden voordeel per ha per jaar. Dit voordeel ontstaat doordat de reële kostprijs van melk hoger ligt dan de opbrengstprijs die de EG nog krijgt voor uit de markt genomen melkprodukten, of anders gezegd, doordat de kosten voor de EG bij het uit de markt nemen van zuiveloverschotten veel groter zijn dan de inkomensondersteuning die aan de boeren gegeven zou moeten worden ter compensatie van het niet produceren. Het EG-voordeel van 10% produktiedaling is alleen in Bodegraven-Noord al meer dan 1 miljoen gulden per jaar en bij een overeenkomstige produktiebeperking in heel Nederland ligt het voordeel in de orde van grootte van 500 miljoen gulden per jaar. De nettoprijs voor de consument blijft in deze berekeningen constant. Omdat Bodegraven-Noord niet noodzakelijk representatief is voor de hele Nederlandse melkveehouderij, vanwege de onzekerheden over wereldmarktprijzen en ook door de gebrekkige modelbenadering moeten deze bedragen alleen als indica-

tief voor de orde van grootte worden gezien. Ervan uitgaande, dat Nederland 10% van de EG-uitgaven moet financieren betekent dit ook voor de nationale overheid een omvangrijke budgetbesparing. Wel treedt voor Nederland een betalingsbalansnadeel op. Ook zal bij de toeleverende en verwerkende industrie zowel het inkomen als de werkgelegenheid teruglopen.

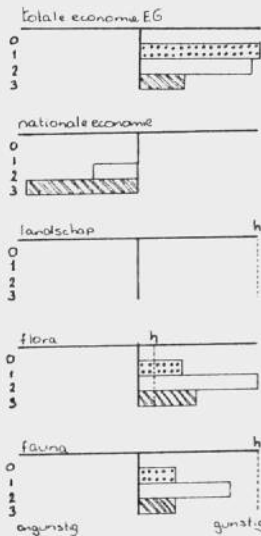
Bij de in nationaal verband uitgevoerde fysieke beperkingen met produktiedalend en tevens milieu-oogmerk ligt de zaak anders. Voor de EG treedt wel het hele voordeel op, omdat de overproduktie wegvalt, maar de Nederlandse overheid moet de reële kosten vergoeden, die de boeren bij dit beleid moeten maken. De fysieke maatregelen zijn immers alleen denkbaar op nationaal niveau in het kader van landencontingentering. Bij het buiten gebruik nemen van grond bedragen de extra kosten voor de Nederlandse overheid ongeveer 100 gulden per ha, dat is bijna 20% van het voordeel dat de EG realiseert. Het totale beslag op de schatkist beloopt in de orde van grootte van 100 miljoen gulden per jaar, waarbij rekening is gehouden met de verminderde bijdrage van Nederland aan het EG-budget door het wegvallen van de overschotten. Bij het maabeperkingsalternatief zijn deze kosten nog veel hoger. Circa 60% van het bij de prijsbeleidsalternatieven te realiseren budgetvoordeel voor de EG moet dan door de Nederlandse overheid extra worden uitgegeven, dat is ongeveer 300 miljoen gulden per jaar. De berekeningsmethoden voor de kosten van beide typen fysieke maatregelen zijn echter zeer discutabel.

7.2. Milieueffecten

Een produktiebeperkend beleid heeft geen invloed op het landschap. De effecten op weidevogels en plantengroei zijn vergelijkbaar: de sterk negatieve ontwikkeling bij het huidige beleid wordt door prijsmaatregelen, contingentering en een maabeperking iets afgezwakt. Alleen het grond buiten gebruik stellen laat de huidige natuurwaarden intact en levert zelfs een lichte verbetering.

In figuur 3 worden de geschatte effecten van beleidswijziging van de EG nogmaals samengevat. Steeds wordt aangegeven wat het effect zal zijn ten opzichte van de autonome ontwikkeling bij het huidig beleid. Het gaat daarbij om voorspellingen voor Bodegraven-Noord, die niet zondermeer ge-

gegeneraliseerd mogen worden. De huidige situatie is voor de milieuwwaarden met een stippellijn aangegeven. De effecten van de verschillende prijsbeleidsvarianten komen - bij de gehanteerde voorspellingsmethode - zodanig overeen, dat ze samengevoegd zijn. Bij de gevolgen voor de nationale economie is de vermindering van de Nederlandse bijdrage aan het EG-budget buiten beschouwing gebleven.

- 0 = huidig beleid
- 1 = prijsbeleidsalternatieven
- 2 = grond buiten gebruik stellen
- 3 = maaibeperking
- h = huidige milieuwwaarden

Ook hier valt weer op, dat de flora - door het ontbreken van cultuurtechnische ingrepen - bij gewijzigd beleid zelfs een verbetering te zien kan geven t.o.v. de huidige situatie, terwijl de weidevogelstand door de autonome ontwikkelingen in de bedrijfsvoering achteruitgaat, een achteruitgang die door een productiebeperkend beleid alleen iets wordt verminderd.

8. De "optimum"variant

Op basis van een - noodzakelijk subjectieve - afweging, maar ook op basis van de verzamelde kennis van de effecten van ingrepen in het gebied, hebben de leden van de studiegroep een eigen inrichtingsvoorstel ontwikkeld, voor hen de "optimum"variant. Zware inrichting zoals in de landbouwvariant valt af vanwege het sociaal-economisch negatieve rende-

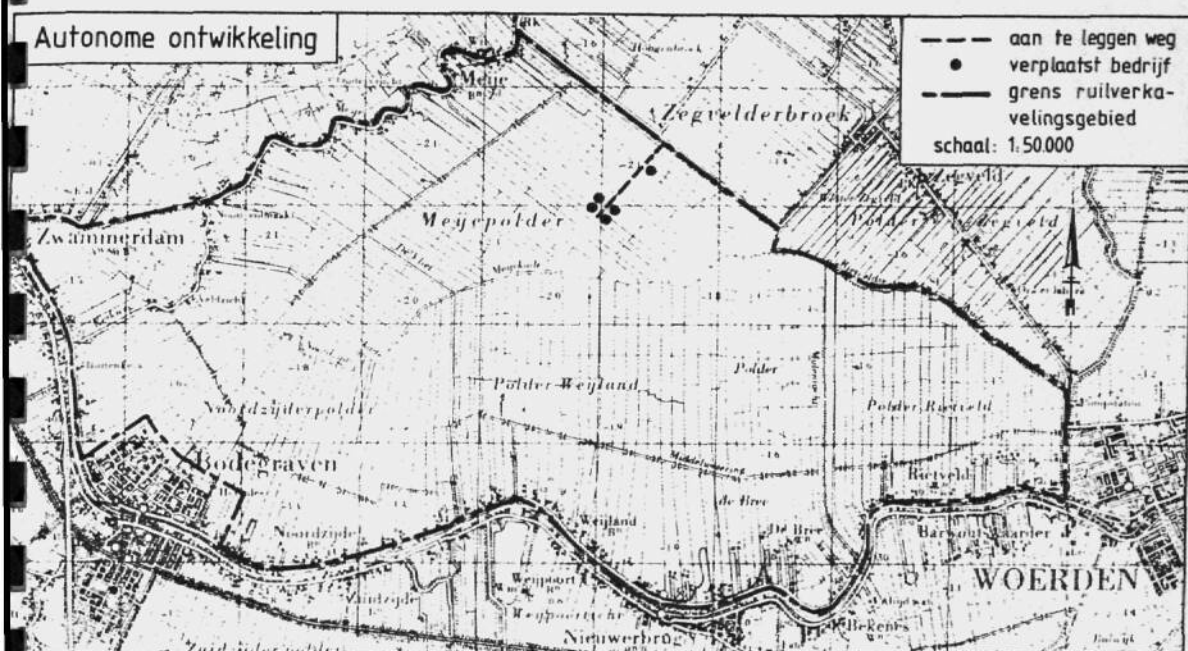
ment en vanwege de ernstige schade aan landschap en natuur. Oplossingen voor de problemen van de boeren moeten dus in kleinschaliger ingrepen worden gezocht, zoals in de integratievariant. In die variant wordt een aantal problemen op het gebied van ontwatering en interne bedrijfsontsluiting opgelost en gaat het landschap niet achteruit, maar planten en weidevogels gaan er nog sneller achteruit dan in de autonome ontwikkeling. De gesplitste variant geeft wel een verbetering van natuurwaarden te zien, maar is zeer kostbaar en stuit bij de boeren op grote weerstand.

De studiegroep gaat uit van de integratievariant en probeert met een aantal aanpassingen verbeteringen te realiseren voor plantengroei en weidevogels. Een aaneengesloten beheersgebied past daarbij niet, omdat het niet op basis van vrijwilligheid is te realiseren. Die vrijwilligheid is wél te realiseren als de overheid niet meer streeft naar een aaneengesloten beheersgebied en boeren op basis van een zuiver individuele afweging tot het afsluiten van een beheersovereenkomst over kunnen gaan. Deze overeenkomsten hoeven dan ook niet speciaal in het kader van een landinrichting aangegaan te worden. Voor die individuele beheersovereenkomsten wordt het gebied in zones ingedeeld:

- een randzone - ongeveer 1/3 van het totale oppervlak - waarin nooit beperkingen op de bedrijfsvoering zijn;
- een overgangsgebied, ook ongeveer 1/3 van het oppervlak, waar de boer kan kiezen tussen: alles bij het oude laten óf het - gesubsidieerd - aanleggen van kavelpaden en/of onderbemaling van zijn grond, óf het aangaan van een beheersovereenkomst en
- het middengebied, waar hij kan kiezen tussen: alles bij het oude laten of het aangaan van een beheersovereenkomst.

De beheersbeperkingen zijn primair gericht op het broedsucces van weidevogels. Ze kunnen effectief zijn omdat het gehele overgangs- en middengebied een voor weidevogels gunstig vestigingsgebied is en als fourageergebied kan dienen. De beheersbeperkingen kunnen contractueel geregeld worden of eventueel in de vorm van een eigendomsoverdracht en een erfpachtscontract met daarin de beperkende voorwaarden. Deze laatste vorm kan de liquiditeitspositie van de boer verbeteren. Een dergelijke variant zou bij een totaalbeoordeling aantrekkelijker zijn dan de integratievariant.

Autonome ontwikkeling

Streekplan

